

UN PROIECT LEGISLATIV PRIVIND OCROTIREA PATRIMONIULUI CULTURAL DIN ROMÂNIA (1923)

IOAN OPRIS¹

A LEGISLATIVE PROJECT ON HERITAGE PROTECTION FROM ROMANIA (1923)

ABSTRACT

Major political changes unreasonably oblige revisions, including legal ones, demanding anchoring to new realities. After the Great Union of the Romanian Provinces, concluded by the historical act of December 1, 1918, the Entire Romania was faced with imperative requirements of the factual unification of public life in all its components: political, economic, social, legal, religious, cultural. The issues of cultural heritage could not be missed by measures aimed at unification.

A special role in this vast process was played by the Ministry of Cults and Arts, starting with the ministers, then the technicians and vocation managers who responded, focusing on the approach of legislative and institutional unification. One of the first projects presented, the one on behalf of the Transylvania Section of the Historic Monuments Commission (1923), will be analyzed below.

Keywords: legislative project, cultural heritage, Romania, monuments, museums.

Schimbările majore de natură politică obligă la numeroase revizui, inclusiv juridice, cerând acordarea la noi realități. După Marea Unire a provinciilor românești Transilvania, Banatul, Bucovina și Basarabia, încheiată prin actul istoric de la 1 Decembrie 1918, România întregită a fost pusă în fața unor cerințe imperioase de unificare faptică a vieții publice în toate componentele acesteia: politic, economic, social, juridic, religios, cultural. Cei nou veniți în regatul român aduceau norme, reglementări, legi, instituții, obiceiuri și cutume cu care trăiseră multe generații, sub dominație străină. Problematika patrimoniului cultural – monumente istorice, colecții și muzee, săpături arheologice –, nu puteau lipsi din măsurile care urmăreau unificarea. Fiecare provincie a fost guvernată până la Marea Unire și în acest domeniu prin alte forme juridice decât în România. Or, viața publică, culturală și spirituală se cerea în mod firesc să fie la rându-i unificată, să se desfășoare după reguli și-n spirit ro-

¹ Profesor universitar, doctor în istorie, Universitatea "Valahia" – Târgoviște.

mănesc. Este întrutotul justificat un asemenea demers, venit să sprijine reintegrarea în corpul național a unor părți care au evoluat în afara sa.

Un rol deosebit în acest vast proces l-a jucat Ministerul Cultelor și Artelor, începând cu miniștrii Octavian Goga, Constantin Banu și Alexandru Lapedatu – acesta din urmă ocupând fotoliul ministerial în repetate rânduri –, tehnicieni și administratori cu vocație au răspuns, orientând demersul de unificare legislativă și instituțională². Virgil Cioflec a fost unul dintre cei mai activi și mai eficienți în lucrările respective, bun cunoscător al mecanismelor culturale, vizionar și pragmatic. Sub conducerea sa au demarat lucrări consistente de reevaluare juridică și organizatorică, care au rezolvat rapid multiple incoerențe și stări tensionale³.

Putem doar să supozăm asupra autorului principal al unuia dintre primele proiecte prezentate, cel în numele Secției pentru Transilvania a Comisiunii Monumentelor Istorice, și anume Alexandru Lapedatu. Acesta, ca președinte, dar mai ales ca istoricul cel mai legat de Comisiune și foarte bun cunoscător al legislației, poate fi considerat dacă nu autor, cel puțin inspirator și coautor al textului avansat ministerului.

Să analizăm proiectul (**Anexa**)⁴, stabilind mai întâi câteva din caracteristicile sale. Observăm unitatea lui, desprinsă din organizarea materialului (18 articole desfășurate în 3 mari capitole, inegale însă, și încheiate cu Dispozițiuni finale). Propunătorii au avut în vedere organismul principal central – Comisiunea Monumentelor Istorice (CMI) –, căreia i s-au dat în sarcină numeroase lucrări și i s-au stabilit importante drepturi (surprinse în 8 articole). Alcătuită din 9 membri – dintre care obligatoriu unul desemnat de Academia Română, directorul Arhivelor Statului, directorul Școlii Superioare de Arhitectură și câțiva (?) numiți de ministrul Cultelor și Artelor –, CMI urma să se ocupe în principal de inventarul, declararea și clasarea monumentelor, deci de evidența acestora (cf. art. IIc, art. 4). Mecanismul procedural este detaliat (art. 4), cerându-se ca declararea și clasarea să se facă în temeiul unui ”interes istoric și artistic vechi”, și să fie confirmate prin autoritatea unui decret regal, efectele fiind înscrise în ”registru de ipotecă al tribunalului respectiv fără nici o percepere fiscală”. S-a subliniat totodată aprobarea obligatorie a Comisiunii pentru înstrăinare și exproprierea, ca și prevedere specială ”nici o construcție

² Vezi pe larg, în lucrarea noastră, *Protejarea mărturiilor cultural-artistice din Transilvania și Banat după Marea Unire*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, 291 p.

³ Am prezentat în parte activitatea acestuia în lucrarea *Despre Virgil Cioflec*, în vol. ”Profesioniștii noștri 14. Nicolae Noica la 70 de ani”, Centrul European de Studii Covasna-Harghita, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2014.

⁴ Originalul se găsește în Arhiva Comisiunii Monumentelor Istorice - Secția pentru Transilvania, păstrată la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, noi utilizând aici o copie a documentului.

nu se va putea ridica în imediata apropiere a unui imobil clasat monument istoric, fără aprobarea Comisiunii”, ca și precizarea că ”pentru cauză de utilitate publică pot fi expropriate clădiri aflate pe un teritoriu vecin imobilului clasat monument istoric”.

În mod direct și asigurator, clasarea bisericilor și mănăstirilor edificate înainte de anul 1834 se făcea din oficiu (împreună cu odoarele lor), dar provizoriu, până la publicarea Inventarului monumentelor istorice (art. 7). Un articol se referea la îngrijirea, conservarea și restaurarea ”imobilelor și obiectelor vechi ce ar reprezenta un interes istoric, eventual chiar aflate în posesiunea particularilor” (art. IIa), iar altul precizează că ”orice restaurare, reparare sau distrugere (?), precum și orice căutare (?) întreprinsă fără autorizarea CMI se va pedepsi cu amendă de la 100 până la 5.000 lei și cu cheltuiala repunerii monumentului, ruinei sau obiectului în stare primitivă” (art. 8). Penalizarea conform legii penale (art. 322), prevede pedepse aspre pentru ”oricine va dărâma sau strica un monument istoric chiar când acesta ar fi în proprietatea sa” (art. 6). Responsabilități speciale revin funcționarilor administrativi, silvici, domeniali, ingineri, dar și ”Statului, județelor sau comunelor, precum și membrilor clerului și ai corpului didactic”, ”îndatorați de a comunica Comisiunii orice abatere de la legea de față” (art. 6). Neglijența în serviciul de pază, care ar duce la distrugere, mutilare sau înstrăinarea de monument sau obiecte se pedepsea cu închisoare (8 zile-3 luni), amendă (10-500 lei) sau cu pedepse cumulate (art. 6). Păstrând un interes constant atât construcției istorice, cât și inventarului acesteia, CMI i se stabileau prerogative pe seama supravegherii săpăturilor și ”căutărilor” de obiecte vechi, de interes istoric (art. IIb), iar în mod special celor de cult: ”mobilier, icoane, candelă, sfeșnice, vase, tâmplă, uși, cruci, cărți, manuscrise, veșminte, odăjdii, epitafe, documente, stampe și monezi”, care urmau să fie clasate ”după aceleași norme ca și imobilele, iar deținătorii lor trebuiau să prezinte inventarul acestora, altfel fiind supuse confiscării” (art. 5). Și comerțul cu bunuri de acest fel era permis ”numai dacă acele obiecte nu provin din colecțiile Statului, comunelor, județelor, ale persoanelor morale recunoscute sau din biserici și mănăstiri” (art. 5). Atât comercianții, cât și cumpărătorii, trebuiau să cunoască proveniența unor astfel de bunuri, iar ”cazurile îndoielnice” urmau să fie comunicate Comisiunii, altfel operându-se confiscarea ori amenda echivalentă valorii bunurilor (art. 5). S-a insistat la acest punct până într-atât încât CMI putea dispune ”transportarea lor într-un muzeu al statului sau în Tezaurul unei biblioteci până va lua (sic!) măsurile necesare pentru buna lor pază” (art. 5). Mai mult, Ministerului Cultelor și Artelor i s-a asigurat dreptul de preemțiune ”la vânzarea oricărui obiect care prezintă interes istoric” (art. 5).

Utilitatea publică este frecvent utilizată în cuprinsul primelor 8 articole, deci în numele interesului general se considerau necesare măsuri deosebite.

Cea de-a doua instanță de operare din acest proiect este *Comisiunea arheologică*, considerată, de asemenea, superioară; scopul ei era efectuarea de cercetări și săpături arheologice ”în vederea studiului antichităților preistorice, greco-romane, romano-barbare și vechi bizantine până la circa anul 1000 p. Chr.”, dar și controlul acestora, ”publice și particulare”, inclusiv ”clandestine” (art. 9¹⁻²). Era formată tot din 9 membri: unul desemnat de Academia Română, iar ceilalți opt aleși de minister ”dintre profesorii de arheologie, istorie antică și epigrafie, istorie medie și bizantinologie, istoria artelor și istoria veche a Românilor și directorii muzeelor arheologice” (art. 10). Între atribuțiile ei figurau ”conservarea stațiunilor explorate, crearea și controlarea muzeelor arheologice și a antichităților găsite și supravegherea colecțiilor aparținând persoanelor morale recunoscute”, la care se adăugau organizarea de ”expediții și misiuni arheologice în răsăritul illyro-thrac”, apoi rezultatele săpăturilor și ”confeccionarea hărții arheologice a României” (art. 9³⁻⁴⁻⁵⁻⁶). Recunoaștem între cele stipulate ideile mai vechi ale lui Vasile Pârvan, dar și noutăți surprinzătoare: expedițiile și misiunile externe. Nu uităm că între membrii secției clujene erau doi arheologi formați la Școala Pârvan: D.M. Teodorescu și Emil Panaitescu.

O prevedere deosebită este dedicată descoperirilor arheologice și regimului juridic al acestora: obligația primarului de a anunța prefectura județeană de obiectele arheologice descoperite și ”să asigure conservarea provizorie” a acestora (art. 11). Prefectul, la rândul său informa ministerul, obligat să ia măsuri provizorii și să avizeze *Comisiunea arheologică* ”spre a se lua măsuri definitive” (art. 11). Indiferent de regimul proprietății terenului unde era plasat situl arheologic, administrația era obligată să asigure ”paza și conservarea stațiunilor explorate”, iar în cazul unor terenuri private se putea apela la ”exproprierea pentru utilitate publică” integrală sau parțială. Locul săpăturilor arheologice și inventarul mobilier antic rezultat aparținând statului și administrației publice erau ”inalienabile fără aprobarea Comisiunii arheologice” (art. 11).

Cel de-al treilea organism central specializat era *Comisiunea artistică*. Atribuțiile acesteia priveau îndeosebi patrimoniul muzeal, cu deosebire cel de artă, inventarele din muzee și galerii, și administrarea lor, dar apare și cea de ”conservare și alienațiile” (înstrăinarea-n.n.) obiectelor de artă care prezintă interes public (art. 12.2) atât din colecțiile de stat, cât și cele ale particularilor (art. 12.3). Membrii de drept – tot 9 –, proveneau din delegatul Academiei Române și trei reprezentanți ai ministerului: un arhitect, un sculptor și un pictor, ceilalți fiind desemnați de o adunare a artiștilor din rândurile corpului didactic superior (de la școlile de artă și arhitectură) și ale Societății artiștilor, care urmau să-l desemneze (obligatoriu un arhitect și un sculptor) (art. 13). Și această Comisiune avea prerogative în clasarea monumentelor și obiectelor de artă ”care prezintă un important interes public” (art. 14).

Președinția celor trei comisiuni era asigurată de un președinte ales de către și dintre membri, și câte doi asesori, care constituiau biroul fiecăruia; era necesară prezența a cel puțin 5 membri, "votul președintelui fiind preponderent în caz de paritate"; cel mai vârstnic dintre membrii biroului prezida în lipsa președintelui de drept, iar ministrul prezida atunci când participa la întrunirile comisiilor. Sistemul membrilor onorari din străinătate și a membrilor corespondenți din țară era înscris la dispozițiunile comune, ca și al secțiunilor regionale, ai căror membri – aleși de fiecare Comisiune –, erau numiți prin decret regal (art. 15).

O direcție specială din Ministerul Cultelor și Artelor – ca și Serviciul tehnic al acestuia –, urmau să ducă la îndeplinire avizele și dispozițiunile celor trei comisiuni, care se administrau pe bază de buget propriu, aprobat și asigurat de minister, fondurile fiind generate prin alocație anuală bugetară, subvenții provenind de la Autoritățile administrative județene/locale și din legate/donații (art. 17). Câte un regulament propriu trebuia să guverneze activitatea fiecăreia dintre comisii, iar în situația unui "interes comun" al acestora, s-au prevăzut "ședințe comune sub președinția Ministerului sau a celui mai în vârstă dintre președinți" (art. 18).

Proiectul analizat apare ca o expresie a interesului major de a reglementa domeniile principale constitutive ale unui sistem de ocrotirea bunurilor culturale. Are, cu evidență, scăpări și lipsuri, ca acelea privind categoriile de patrimoniu protejate, metodologia restaurării la monumente istorice, absența termenelor pentru instrumentele de evidență (ca Lista monumentelor), paralelisme între atribuțiile comisiunilor (controlul colecțiilor), responsabilitatea abaterilor etc., fiind tributari unor prejudecăți moștenite. Dar, în pofida acestora, apar idei noi, care arată cu ce se confruntă nu doar domeniile ci, mai ales, operatorii lucrărilor de patrimoniu; reiese, cu pregnanță, nevoia acută de acumulare a tipurilor de cercetare (cea mai bine explicată fiind cea arheologică).

Aparținând unui grup regional este firesc să identificăm preocupările esențiale în strategiile de ocrotire a patrimoniului istoric. Ținând seama de momentul elaborării (1923), observăm modernitatea proiectului, nefinalizat, dar creionat atunci, acordând o sporită atenție completitudinii efortului protecțiv și conservativ, vizând cu repetiție unitatea patrimonială, respectiv legăturile directe între izvoarele – sursele de patrimoniu, cercetarea și păstrarea acestora. Relația monument-sit-colecție apare subliniată și repetată, subliniind tendințele de a defini mai riguros domeniile conservării, patrimonializării și muzeologizării.

ANEXA

”Art. 1 - Pe lângă M.c. și A. se instituie trei comisii superioare care să tuteleze respectiv interesele istorice, arheologice și artistice:

- 1) Comisiunea Monumentelor Istorice
- 2) Comisiunea arheologică
- 3) Comisiunea artistică.

I. Comisiunea Monumentelor Istorice

Art. 2 - Com. Mon. Istorice va avea ca scop:

a) Să îngrijească conservarea și restaurarea imobilelor și obiectelor vechi ce ar prezenta un interes istoric, eventual chiar aflate în posesiunea particularilor.

b) Să supravegheze săpăturile și căutările de monumente și obiecte vechi, de interes istoric.

c) Să facă inventarul și clasarea monumentelor istorice și obiectelor care prezintă interes istoric, în special icoanele și icoanele vechi de la mănăstiri și biserici.

d) Să supravegheze muzeele care conțin obiecte istorice.

e) Să publice studii și un buletin cu privire la monumentele istorice.

Art. 3 - Comisiunea Monumentelor Istorice se compune din 9 membri, dintre persoanele competente și științele istorice și tehnice. Din Comisie va face parte: un membru desemnat de Academia Română; Directorul Arhivelor Statului; Directorul Școlii de Arhitectură și membrii numiți de Ministru, care prin cooptare vor alege numărul de membri necesari pentru completare. Cu dezvoltarea lucrărilor numărul va putea fi sporit.

Art. 4 - Prin îngrijirea Comisiei și conform avizului ei, se vor declara și clasa ca monumente istorice imobilele a căror conservare în total sau în parte prezintă un interes istoric artistic vechi. Clasarea monumentelor istorice se va face prin Decret Regal. Asemenea și declararea lor. Efectele clasificării se vor aplica îndată ce se va comunica proprietarului avizul Comisiei Monumentelor istorice. Ele încetează dacă decretul de clasare nu apare în cel mult 6 luni.

Clasarea de monumente istorice, va fi transcrisă în registrul de ipotecă al tribunalului respectiv fără nici o percepere fiscală.

Imobilele clasate monumente istorice, nu pot fi alienate nici expropriate decât cu aprobarea comisiei. Nici o construcție nu se va putea ridica în imediată apropiere a unui imobil clasat monument istoric, fără aprobarea comisiei.

Servituțiile legale care ar putea aduce degradări sau prejudicii unui monument, nu sunt aplicabile imobilelor clasate. Pentru cauză de utilitate

publică pot fi exprop[r]iate clădirile aflate pe un teren vecin imobilului clasat monument istoric.

Art. 5 - Obiectele mobile vechi, în special obiectele de cult, mobilier, icoane, candel, sfeșnice, vase, tâmp, uși, cruci, cărți, manuscrise, veșminte, odăjdii, epitafe, documente, stampe și monezi vor fi clasate după aceleași norme ca și imobilele. Orice deținător de obiecte de acest fel este ținut sub pedeapsă de confiscare a face cunoscut C.M.I. în termen de cel mult un an de la promulgarea legii inventarul obiectelor pe care le deține.

Comerțul cu obiectele enumerate la al. I, este permis numai dacă acele obiecte nu provin din colecțiunile Statului, Comunelor, Județelor, ale persoanelor morale recunoscute sau din biserici sau mănăstiri. Comercianții sau cumpărătorii sunt datori, neconformându-se a cere certificat de proveniență de la vânzător ținând în regulă registrul de intrare a acelor obiecte, iar în cazurile îndoielnice sunt obligați a le denunța Comisiunii.

Alienarea obiectelor clasate nu se poate face fără aprobarea Comisiunii. Exportarea lor este cu totul oprită, fără autorizarea C.M.I.

Infracțiunile se pedepsesc prin confiscarea obiectelor sau o amendă echivalentă cu valoarea lor.

Obiectele imobiliare aparținând particularilor nu vor putea fi clasate decât cu consimțământul proprietarilor lor sau printr-o lege specială.

Dacă Comisiunea va socoti că conservarea sau siguranța unui obiect clasat este primejduită, ea va putea dispune transportarea lor într-un muzeu al Statului sau la tezaurul unei biserici până se va lua măsurile necesare pentru buna lui pază.

Ministerul Cultelor și Artelor are dreptul la preemțiune la vânzarea oricărui obiect care prezintă interes istoric.

Art. 6 - Orice imobil sau obiect mobil clasat, nu poate fi restaurat, reparat sau distrus, decât cu autorizațiunea ori sub supravegherea C.M.I. Orice restaurare, reparare sau distrugere, precum și orice căutare întreprinsă fără autorizația C.M.I. se va pedepsi cu amendă de la 100 până la 5000 lei și cu cheltuiala repunerii monumentului, ruinei sau obiectului în starea primitivă. De asemenea, se va pedepsi, conform art. 322 din legea penală oricine va dărâma sau strica un monument istoric, chiar când acesta ar fi proprietatea sa.

Serviciile Statului, Județelor și Comunelor sau stabilimentelor publice sunt ținute să asigure paza și conservarea monumentelor sau obiectelor clasate, în cazul când nu s-au luat măsuri speciale în acest sens. Cheltuielile aferente, sunt în sarcina lor.

Funcționarii administrativi, silvici, domeniali, inginerii Statului, județelor sau comunelor, precum și membrii clerului și ai corpului didactic sunt îndatorați a comunica Comisiunii orice abaterea de la legea de față.

Orice păzitor care va lăsa să se distrugă, mutilizeze sau înstrăineze un monument istoric sau obiecte aflate în paza lui va fi pedepsit cu închisoare de

la 8 zile până la trei luni sau cu amendă de la 10-500 lei, sau cu amândouă pedepsele împreună. Acestea fără prejudiciul sancțiunilor de la art. 5.

Art. 7 - Până la publicarea inventarului Monumentelor, toate bisericile și mănăstirile zidite înainte de 1834 se clasează provizoriu ca monumente istorice împreună cu toate odorele lor.

Art. 8 - În cazul în care monumentul clasat istoric e pe o proprietate privată particulară și proprietarul nu va voi să se conforme[ze] prezentei legi, el poate cere Ministerului Cultelor și Artelor exproprierea părții de teren pe care se află monumentul, conform legii exproprierii pentru caz de utilitate publică.

Comisiunea arheologică

Art. 9 - Comisiunea arheologică are de scop:

1) Cercetări și săpături arheologice în România, în vederea studiului antichităților preistorice, greco-romane, romano-barbare și vechi bizantine până la circa anul 1000 p. Chr.

2) Controlul tuturor săpăturilor publice și particulare din România, urmărind săpăturile clandestine.

3) Conservarea stațiunilor explorate, crearea și controlarea muzeelor arheologice și a antichităților găsite și supravegherea colecțiilor aparținând persoanelor morale recunoscute.

4) Expediții și misiuni arheologice în răsăritul illyro-thrac.

5) Publicarea rezultatelor săpăturilor și a studiilor arheologice făcute.

6) Confecționarea hărții arheologice a țării.

Art. 10 - Comisiunea arheologică se compune din 9 membri.

Din comisiune va face parte un membru desemnat de Academia Română și opt membri numiți de Minister dintre profesorii de arheologie, istorie antică și epigrafie, istorie medie și bizantinologie, istoria artelor și istoria veche a Românilor și directorii muzeelor arheologice.

Art. 11 - Săpăturile cu caracter de cercetări arheologice, fie de instrucțiuni publice, fie de particulari se vor face numai cu aprobarea și sub controlul Comisiunii Arheologice.

Când în urma săpăturilor făcute în vederea vreunei lucrări oarecare sau printr-un fapt întâmplător, s-ar descoperi monumente, ruine, inscripțiuni sau obiecte care ar putea interesa arheologia pe o proprietate a Statului, a vreunui județ, a vreunei comune, a vreunei instituțiuni publice sau persoane morale recunoscute, primarul comunei respective trebuie să asigure conservarea provizorie a obiectelor descoperite și să anunțe imediat prefectul județului despre măsurile luate.

Prefectul va referi de urgență Ministerului Cultelor și Artelor care ia măsurile provizorii și avizează Comisiunea Arheologică spre a se lua măsuri definitive.

Dacă descoperirea e pe o proprietate particulară, primarul anunță pe prefect care raportează Ministerului. Ministerul în urma avizului Comisiunii arheologice va putea proceda la exproprierea pentru utilitate publică a terenului în total sau în parte. Serviciile Statului, județelor și comunelor sunt ținute să asigure paza și conservarea stațiunilor explorate până la luarea măsurilor definitive. Locul săpăturilor arheologice, precum și obiectele mobiliare antice, aparținând Statului, Județelor, Comunelor, Instrucțiunilor publice și persoanelor morale recunoscute sunt inalienabile fără aprobarea Comisiunii Arheologice.

Comisiunea Artistică

Art. 12 - Comisiunea artistică are următoarele atribuții:

1) Păstrează inventarele colecțiilor obiectelor de artă, în muzeele și galeriile Statului și supraveghează administrațiunea acestora.

2) Supraveghează conservarea și alienațiilor obiectelor de artă care prezintă interes public în colecțiunile instituțiilor publice și ale persoanelor morale recunoscute de orice fel.

3) Supraveghează conservarea obiectelor de artă prezentând un interes public care aparțin particularilor, și singură poate acorda alienațiunea și exportarea lor.

4) Controlează inventarele și cataloagele obiectelor de artă din toate muzeele și colecțiunile și aprobă regulamentele lor particulare.

Art. 13 - Comisiunea artistică se compune din 9 membri.

Membrii de drept sunt: un delegat al Academiei Române și trei delegați ai Ministerului: un arhitect, un sculptor și un pictor. Restul membrilor se aleg de o adunare la care iau parte toți artiștii de pe o listă care cuprinde:

a) toți profesorii de la școlile de belearte și arhitectură;

b) toți membrii Societăților artiștilor - pictori, sculptori și arhitecți -, recunoscute persoane morale.

Lucrările relative la alegere le vor conduce membrii de drept. Între aleși vor fi cel puțin un arhitect și un sculptor.

Art. 14 - Administratorii și reprezentanții instituțiilor publice și ale persoanelor morale recunoscute de ori ce fel sunt obligați să prezinte Comisiunii inventarul tuturor obiectelor artistice pe care le posedă persoanele morale respective.

Comisiunea artistică va clasa acele edificii și obiectele artistice care prezintă un important interes public. Aceste edificii și obiecte sunt supuse la același[i] regim ca și monumentele și obiectele mobile artistice, sub supravegherea Comisiunii artistice.

Dispozițiuni comune

Art. 15 - Fiecare Comisiune își alege din sânul ei un președinte și doi asesori care formează biroul comisiunii respective. Comisiunile sunt prezidate de Ministru, când participă la ședințe. Comisiunile vor putea lucra cu 5 membri, votul președintelui fiind preponderent în caz de paritate de voturi. În lipsa președintelui va prezida cel mai în vârstă din membrii biroului. Fiecare comisiune poate alege membri onorari din Străinătate și membri corespondenți în țară. Fiecare comisiune poate să înființeze secțiuni regionale după dispozițiunile unui regulament special. Secțiunile regionale se vor compune din membri aleși de Comisiune și numiți prin Decret Regal. Numărul și durata funcționării lor se va fixa de comisiune în fiecare caz special.

Comisiunea va putea delega secțiunilor regionale respective, din atribuțiunile lor, ce va crede de cuviință.

Art. 16 - Avizele și dispozițiunile Comisiunilor vor fi executate printr-o Direcțiune specială a Ministerului.

Lucrările tehnice se vor executa de o secțiune specială a Serviciului tehnic din Minister. Personalul tehnic al acestei secțiuni se va numi după recomandarea comisiunilor. Această secțiune va putea avea personal distribuit pe circumscripții de lucrări.

Art. 17 - Fiecare comisiune va avea un buget propriu, care se va alcătui cu aprobarea Ministerului Cultelor și Artelor și se administrează de el conform hotărârilor comisiunilor respective.

Fondurile care vor fi puse la dispoziție fiecărei comisiuni vor fi:

- 1) Alocația ce se va prevedea în fiecare an în buget.
- 2) Subvențiile votate anual de diferite județe și comune.
- 3) Din legatele sau donațiunile ce fiecare comisiune va avea să administreze.

Fiecare comisiune va avea un regulament de funcționare.

Art. 18 - Când chestiunile de discutat prezintă un interes comun, comisiunile interesate pot avea ședințe comune, sub președinția Ministrului sau al celui mai în vârstă din președinți”.